

ЛИТЕРАТУРАТА И ИЗКУСТВОТО — КРЪВНО СВЪРЗАНИ С ЖИВОТА И БОРБИТЕ НА НАРОДА

Тодор Живков

*Приветствено слово на приема по случай 50-годишнината
от основаването на Съюза на българските писатели,
произнесено на 19 ноември 1963 г.*

Другарки и другари,

На сегашната наша среща в чест на 50-годишнината на Съюза на българските писатели с председателя на Комитета по културата и изкуството др. Петър Вутов започнахме спор. Помолих го да ми даде по-късно думата, за да мога съответно да се подготвя и да вляза, така да се каже, в тон. Но той ми каза: „Не може, другарю Живков, защото и председателят на Съюза на българските писатели др. Камен Калчев ще говори, и други другари ще говорят, а ще има и литературна програма.“ Изглежда, както поне разбрах от информацията на др. Вутов, днешната среща ще бъде по-тежка и от снощното ваше тържествено събрание. *(Весело оживление. Ръкопляскания).*

Вторият въпрос на нашия спор с др. Вутов се отнася до това — дали да вдигна само тост, или да произнеса реч. Не знам защо др. Вутов като ми дава думата, ме ограничава и ми внушава да вдигна на здравица. Не бих могъл да си представя как вие, писателите, бихте съществували, ако не пишете, и как ние, политическите и държавни дейци, бихме съществували, ако не произнасяхме речи. Та нали с това си изкарваме хляба. *(Весело оживление. Ръкопляскания).*

Драги писателки и писатели,

Скъпи другарки и другари,

Уважаеми гости,

Изпълнявам едно приятно поръчение на Централния комитет на Българската комунистическа партия, на народното правителство и на моите другари — членове на Политбюро и секретари на Централния комитет на партията, които присъствуват на тази среща. Приветствувам ви най-сърдечно, топло бащински — имам предвид партията, приятелски — имам предвид нашето другарство и връзки, по случай славния 50-годишен юбилей на Съюза на българските писатели. *(Продължителни ръкопляскания).*

Бих желал да ви изкажа нашата благодарност, благодарността на партията, на правителството и на целия народ за огромното ваше дело,

с което сами сте се натоварили като помощници на партията — делото на българската литература, изкуство и култура, за благородната ви и всеотдайна работа в една от най-трудните области — духовното израстване и комунистическото възпитание на новия човек. (*Бурни продължителни ръкопляскания*).

Литературата, изкуството и културата са били, са и ще бъдат винаги близко и кръвно дело на партията. И в миналото, и сега тя е подкрепяла и ще подкрепя усилията на творците за правдиво, пълнокръвно и всестранно изображение на народната съдба, за създаване на обаятелния образ на човека-борец, на човека — строител на своето настояще и бъдеще. (*Ръкопляскания*).

Повече от месец — на срещи и по страниците на нашия печат — вашият юбилей е в центъра на вниманието на културната ни общественост. Това е справедливо. Като партия и като страна ние се гордеем, че преди 50 години българските писатели сложиха началото на своя организация, създадоха свой съюз. Малко са страните, в които писателите имат такъв дълголетен съюз. (*Ръкопляскания*).

Образуването на Съюза на писателите преди 50 години не е случайно, а закономерно явление.

Известно е, че още през турското робство българският народ създаде своя революционно-демократична организация, начело на която застанаха такива исторически личности — основоположници на нашата литература, като Георги Сава Раковски, Христо Ботев, Любен Каравелов, Захари Стоянов и други. В тази бурна епоха младата българска литература беше могъщо оръжие в революционната борба, важен фактор за формиране на националното съзнание на народа. Най-добрият пример на сливане на поезията с революцията, с националноосвободителната борба на народа е поезията на Христо Ботев. Нейната революционна наситеност и високо художествена изразителност определя понататък и пътя на истински народната литература.

След освобождението от отоманско иго, с появата на марксистическа партия и на революционно работническо движение у нас, ролята на прогресивната литература, опряна на здравите традиции от преди освобождението, още повече порасна. При тези условия, под влияние на демократичните движения и организации, под влияние на организираната борба на народа така рано, естествено и обяснимо, възникна и Съюзът на българските писатели.

Централният комитет на Българската комунистическа партия напълно споделя дадената на тържественото ви събрание оценка, че животът и работата на съюза през тези пет десетилетия са действително благородни, че неговата разнообразна дейност е дълбоко народна. Като червена нишка в развитието на съюза, в развитието на литературата и изкуството в България преминава реалистичната традиция. Вярно е, че имаше известни колебания, смущения, подаване в някои периоди на влиянието на символизма и други „модерни“ за времето си течения в литературата и изкуството, че отделни писатели допускаха в творчеството си отклонения, които бяха в разрез с народните интереси. Но това бяха изолирани явления. Главното е, че голямото мнозинство от нашите писатели бяха искрено предани на народа, кръвно свързани с него. Най-талантливите писатели стояха здраво на реалистични позиции, не се чуждееха от нашия народ, от неговите борби, от неговата съд-

ба; съдбата, страданията и възжеланията на народа бяха и тяхна съдба, техни страдания и възжелания (*Продължителни ръкопляскания*).

Не успяха опитите на буржоазните правителства, на военно-фашистката диктатура в България да отклонят Съюза на писателите от неговия народностен път, не успяха да го превърнат в слуга на фашизма и на двореца. И трябва да подчертаем, че ако българската художествена интелигенция се развиваше така последователно и в по-голямата си част стоеше на прогресивни, реалистични позиции в литературата и изкуството, главна заслуга за това има не друг, а партията на българските комунисти. (*Ръкопляскания*). Чрез писателите-комунисти, чрез прогресивните, верните на народните възжелания писатели, чрез съюза на трудово-борческите писатели, чрез своите боеви, забранявани, спирани и жестоко преследвани от фашистката власт и отново възкръсващи литературни издания, с цялата своя мъжествена революционна борба Българската комунистическа партия формираше духовната атмосфера в страната, оказваше неотразимо влияние и ръководство за правилното развитие на българската литература, изкуство и култура. (*Ръкопляскания*).

В дните на вашия юбилей вие отправихте топли думи на благодарност към партията. Вие също така отдадохте заслужена почит и признателност на Димитър Благоев, на Георги Бакалов, на Тодор Павлов. И това е съвършено правилно. Защото трудно можем да си представим, другари, развитието на Съюза на българските писатели, на нашата литература и изкуство, на нашата култура изобщо без Димитър Благоев, без Георги Бакалов, без Тодор Павлов. (*Продължителни ръкопляскания*).

Димитър Благоев, Георги Бакалов, Тодор Павлов са гиганти на културния фронт, гордост за прогресивната ни интелигенция, за нашата работническа класа, за българския народ, гордост за нашата комунистическа партия. Със своята вяроност към марксизма-ленинизма, с изключително богатата си ерудиция и страстна партийност те неуморно и безстрашно воюваха с буржоазната идеология, за утвърждаване на великите идеи на комунизма, разчистваха пътя за развитието на социалистическата литература, изкуство и култура. (*Продължителни ръкопляскания*).

След Девети септември 1944 г., в обстановката на бурния строителен подем, Съюзът на българските писатели действително разгърна своите сили. В неговата работа настъпи прелом. Той стана надежден помощник на партията в борбата за изграждане на новото общество, за укрепване и развитие на социалистическия обществен строй, за успешното извършване на социалистическата културна революция.

Ние оценяваме по достойнство огромната дейност, която вие вършите. Доволни сме от развитието на работите във вашия съюз, от успехите на нашата литература и изкуство. Литературата и изкуството вървят по верен път, развиват се в правилна насока. По-дълбоки и по-тесни стават техните връзки с живота, със социалистическата наша действителност. Задълбочава се техният интерес към народния живот, към най-различните негови страни. Расте и художественото майсторство на нашите творци. Повишава се възпитателната роля на литературата и изкуството. Появиха се немалко нови хубави творби — плод на вдъхновения труд на наши писатели, художници, композитори, техен патриотичен принос в строителството на новия живот.

Със своето творчество нашите писатели, нашите творци показаха, че те от сърце са верни на правдата на нашия, на социалистическия живот, предани са на партията и народа. Най-добрите произведения на литературата и изкуството станаха неделима част от духовния живот на новия човек — труженик на социализма. Нашите писатели, нашите дейци на изкуството с благородното си дело заслужиха признанието и любовта на партията и народа, а това е най-високата и най-ценната награда за всеки истински художник. (*Ръкопляскания*).

Не бива да се забравя, че едновременно с развитието на нашата икономика, с растежа на стопанските успехи ще се издига все повече жизненото равнище на народа, ще растат неговите духовни и културни нужди, неговите потребности от произведения на литературата и изкуството, ще се увеличава търсенето на хубави романи, повести, разкази и стихове, на хубави музикални произведения, на нови интересни и съдържателни театрални, оперни и балетни постановки и кинофилми. И в бъдеще, драги другарки и другари, Централният комитет на партията и правителството ще ви оказват всеотдайна помощ във вашата високоотговорна и народополезна работа за развитието и разцвета на българската литература, на българското изкуство и култура. (*Ръкопляскания*).

Ние никога няма да допуснем да се възкресят старите, чужди на марксизма-ленинизма методи, които съществуваша неотдавна на културния фронт и във всички сектори на нашата работа. Партията веднъж завинаги е осъдила и отрекла тези методи и прави всичко възможно те да бъдат преодолені докрай.

Едновременно с това обаче ние не можем да се съгласим с някои хора, които смятат, че Централният комитет на партията не трябва да се интересува, че трябва да стои настрана от работата на писателите, композиторите, художниците, от работата на дейците на изкуството и културата в нашата страна. Това в никакъв случай не можем да направим. С други думи казано, от нас се иска невъзможното, ако се иска това. И вие знаете, че подобно искане, подобно условие не бива да се поставя, тъй като ние, което е свършено естествено, няма да го приемем. Защо? Защото нашата партия, Българската комунистическа партия сега отговаря буквално за всичко в страната, за цялостното развитие във всички области на социалистическото ни общество. Тя отговаря и за развитието на културния фронт, за идеологическата работа, на която ние придаваме огромно значение и която цели възпитанието на новия човек — строител на социализма и комунизма. На нас не ни е безразлична съдбата на българската литература и изкуство. Ние добре познаваме тяхната сила и влияние, ролята им за идейното и естетическото възпитание на народа, за да ни е безразлично в какво направление се развиват те. Не можем да стоим встрани и да гледаме равнодушно как някои творци изостават, затъват в дребнотемие, в поддържане на образци със съмнителна стойност, в описателство и напразно пропийават своите дарования. Дейците на литературата и изкуството са национален, партийен капитал. Литературното дело, както учи Ленин, е част от общото партийно дело. Ето защо, както досега, така и за в бъдеще едно от главните условия за успешното развитие на литературата и изкуството е партийното ръководство, непрестанните грижи на комунистическата партия за хората на изкуството и културата.

Известно ви е, че след Априлския пленум на Централния комитет на партията у нас в широки мащаби се извършва процес на демокра-

тизация във всички сектори на живота. В това отношение вземаме допълнителни мерки за по-нататъшното развитие на социалистическата демокрация. Българската литература, изкуство и култура не могат да се развиват успешно, ако не се осъществява последователно демократизацията в нашата страна. И ние сме особено радостни, че огромната част от нашите творци правилно разбират усилията на Централния комитет на партията и правителството в тази насока. Другояче не може и да бъде. Между нас и вас, другари, има пълно единство, ние служим на едно дело, на една кауза — изграждането на щастието и благоденствието на нашия прекрасен, трудолюбив народ — строител на социализма и комунизма. (*Продължителни ръкопляскания*). Наши те писатели, нашите творчески работници още по-тясно се сплотиха около комунистическата партия, засили се и укрепва с всеки ден единството на художествената интелигенция с партията и народа. А това без съмнение ще допринесе за нови, още по-значителни творчески успехи на родната литература, изкуство и култура.

Централният комитет на партията издигна в средите на творческата интелигенция лозунг „Повече между народа, по-близо до живота!“

Какво имаме предвид, какво съдържание влагаме в тоя лозунг?

Ако вземем този лозунг откъснато, може да се сметне, че се отнася просто за отиване по-често между хората. Разбира се, трябва да се отива при хората, в провинцията, в завода, в ТКЗС, на строителния обект, да се сядат на тяхната трапеза — на село, в града, сред работниците, сред интелигенцията. Това е хубаво, но е недостатъчно.

Дейците на литературата и изкуството ще успеят да отговорят на призива на партията за дълбоко опознаване и високо художествено отразяване на живота само тогава, когато бъдат неотделима част от общото движение напред към комунизма, когато активно, с цялата си душа и сърце участвуват в социалистическото строителство, слеят се с помислите и делата на партията и народа, на нашето време. Тогава народните възжеления, трудностите, героизмът и успехите по нашия път ще бъдат почувствувани от тях като свои, те ще станат и тяхна съдба. Съдбата на народа, на родината, повелите и предназначенията на партията — ето кое трябва да бъде основно съдържание на литературата и изкуството. И тогава в художествените произведения ще се открие с цялата си красота, с новата си душевност и комунистическата си извисеност образът на нашия съвременник.

Когато издигаме лозунга „Повече между народа, по-близо до живота“, ние имаме предвид, че по своята същина той преди всичко означава в произведенията на литературата и изкуството да навлезе могъщият патос на огромната работа, която извършва сега нашият народ за изграждането на новото общество — работа, свързана с големи трудности, но по своя размах действително грандиозна и изпълнена с масовия героизъм на трудещите се. Народът ни осъществява едно историческо дело.

Ще ми позволите да посоча някои конкретни примери, да се спра на някои най-важни задачи, които сега решаваме и които са венец на досегашното наше строителство, основа за по-нататъшното развитие на производителните сили в България, за изграждането на материално-техническата база на социалистическото общество и създаване на условия за постепенно преминаване в бъдеще към строителството на кому-

пистическото общество, основа за нов възход на социалистическата ни литература, изкуство и култура.

Да вземем „Марица-изток“ — базата за производство на нашата електроенергия, за осигуряване на нашия енергиен баланс. Без „Марица-изток“ няма да има достатъчно каменни въглища, няма да има електроенергия, няма да има машиностроене, няма да има развиващо се и преуспяващо селско стопанство. Вие знаете, че решение за изграждане на тоя обект се взе след Априлския пленум на ЦК на БКП. Тогава някои другари „доказваха“, че разработването на „Марица-изток“ било авантюра. На пръв поглед те като че ли имаха известно основание. Защо? Защото трябваше да направим огромни капитални вложения за производство на електроенергия върху основата на такива нискокалорични въглища, каквито не се използват никъде в света. Но имахме ли друг изход? Нямахме. Природата ни е обидила, като ни е дала най-лошокачествени въглища с калоричност 1 100—1 300 килокалории. А въпросът с електроенергията трябваше да бъде решен и ние бяхме принудени да използваме тези именно въглища.

Какво е сега положението? Тази година ние получихме общо в страната 22 милиона тона каменни въглища, а до 1970 г. е предвидено само от „Марица-изток“ да получим 25 милиона тона въглища. Каква е тяхната себестойност? Те са далеч по-евтини, отколкото пернишките въглища. Ние произвеждаме сега над 7 милирада киловатчаса електроенергия. Предвидено е към 1970 г. само от „Марица-изток“ да получим 8—10 милиарда киловатчаса електроенергия. Каква е себестойността на тази електроенергия? Много по-ниска, отколкото на централите, които работят с висококачествени въглища, чиято електроенергия струва 1,6 стотинки киловатчаса. Електроенергията от „Марица-изток“ струва по 0,9 стотинки киловатчаса и по себестойност се приближава към електроенергията на водните електроцентрали, която е 0,6 стотинки.

Е, кои бяха прави всъщност за „Марица-изток“? Тия ли, които се колебаеха? Не. Както виждате, право беше партийното ръководство, което събра кураж и се зае въпреки трудностите да изгражда комплекс. Но лесно ли е да се строи такъв енергиен комплекс като „Марица-изток“? Не е лесно! Нужен е истински героизъм! Аз ходих там, когато се започваше работата, ходих и една година след това и видях при какви тежки условия живееха и се трудеха работниците. С голям ентузиазъм те отидоха да работят на гола поляна, при, бих казал, ужасни условия. Сега „Марица-изток“ е рентабилен обект, условията на работа са значително подобрили, но все още е тежко и хората проявяват героизъм, превъзможват големи трудности. Ние още сме длъжни към строителите на „Марица-изток“.

Това е едното чудо, което нашият народ върши с помощта на Съветския съюз.

Второто чудо е нашата черна металургия. Какви ли не приказки и слухове се разпространяват за Кремиковци. А Кремиковци е съгълб на материално-техническата база не само на социализма, но и на комунизма. Преди да започнем строежа, ние се сблъскахме с колебания, с неверие и на наши хора, и на чужденци. Казваха ни: защо се захващате с този обект при такава бедна руда, в която металът е само 30—31%? Въпреки това партийното и държавното ръководство реши да се започне работа на Кремиковци. Със съветска помощ

ние строим сега този гигант и ще го завършим. Носят се слухове, че уж били бедни запасите от руда, че много скоро щели да се изчерпят. В световната практика се разработват находища със запаси за 30—35 години. А у нас досега са разкрити запаси за около 50 години. Изследванията продължават и няма никакво съмнение, че тези запаси ще се увеличат. През следващата година по плана ние ще задоволяваме нашите нужди от черни метали вече 44%, през 1965 г. — 53%, през 1966 г. — 73% и през 1970 г. — 100%. (*Продължителни ръкопляскания*).

Ето, другари, какво значи за нас Кремиковци. Кремиковци — това е наш собствен метал. Някои казват: да, но той ще бъде скъп. Нищо подобно! Още при завършването на първия етап, когато ще получаваме 1 милион тона прокат, това ще бъде рентабилен завод, а когато се завърши целият комплекс Кремиковци, когато производителността на труда се увеличи 2,5 пъти, това ще бъде металургичен комбинат със световна рентабилност.

Металургичният комбинат в Кремиковци е гордост на нашата страна и народ, наша материална опора и база.

Но не само за Кремиковци можем да говорим с гордост и упование.

Да вземем цветната металургия. Нейните основи бяха положени още когато беше жив Георги Димитров, при това също с руди, бедни на метал. Сега експлоатираме руди с 2—2,5% съдържание на метал. И в това отношение природата ни е обидила. Но ние създадохме цветна металургия, решихме въпроса за цветните метали. Сега на основата на черната и цветната металургия развиваме нашето машиностроение. В 1960 г. произведохме машиностроителна продукция за 560 милиона лева. За 1964 г. е предвидено да се произведе машиностроителна продукция за 1 милиард и 56 милиона лева, а в 1970 г., за повече от 2 милиарда и 800 милиона лева. С други думи, през 1970 г., машиностроенето ще заеме в общия обем на промишлеността около 20%, а в нашия износ — 43%.

Да вземем и химията. Можеше ли да става дума за химическа промишленост у нас, ако не бяхме почнали строежа на Кремиковци, ако нямаше „Марица-изток“, ако не бяхме се заели сериозно с въпроса за нефта и с природния газ? Кремиковци създаде условия за развитието на редица химически производства. Със строителството на нефтохимическия завод край Бургас и с природния газ и нефта, които получаваме и чийто добив има условия да се разшири, ние създадохме предпоставки за развитието на нашата химическа промишленост. Вчера се получи съобщение, че вече и от втора сонда в Долни Дъбник блика нефт. (*Продължителни ръкопляскания*). Сега се обработва трета сонда, а след няколко седмици може би и четвърта сонда ще влезе в експлоатация. По всичко личи, че Северна България лежи върху нефт и природен газ. Целият въпрос е там, че тяхното изваждане е скъпа работа. Но почнат ли да се експлоатират — нефтът и природният газ представляват златна мина. Ние се обърнахме към Съветския съюз с молба да ни окаже допълнителна помощ, за да форсираме производството на нефт и газ. Имаме сведения, че Съветският съюз ще удовлетвори нашата молба. (*Бурни ръкопляскания*).

Ние строим модерни предприятия, предстои строителството и на други през 1964 и 1965 г., за да решим в течение на три, не повече, години въпроса за пластмасите, за синтетичните влакна, а след това и за

синтетичния каучук и минералните торове. Вече сме създали необходимата база за бързо развитие на нашата химическа промишленост.

Да споменавам ли нашето огромно за мащабите на страната хидромелиоративно строителство, за нашите крупни язовири и водноенергийни каскади, които изменят природата и икономиката на родината?

Всички тези крупни строежи са не само материални обекти, другари, не само гигантски стълбове на нашата икономика. „Марица-изток“, Кремиковци, Нефтохимическият завод, предприятията на цветната металургия и машиностроенето, нефтодобивът, големите хидромелиоративни обекти са и школа за нашия народ, за нашата младеж. Ние създадохме собствени кадри в областта на цветната и черната металургия, създадохме и наши специалисти, учени със световна известност в областта на енергетиката и хидромелиоративното строителство.

Не може човек да не се удивлява, като вижда какви големи задачи решава нашият народ през последните няколко години под ръководството на Българската комунистическа партия! Каква огромна енергия, труд, воля проявяват партията и народът! Решаването на такива грандиозни проблеми не е лека работа. То е съпроводено с трудности, ако щете, даже и с отделни грешки. Но това ли е главното и същественото? Главното и същественото е това, което създава нашият народ: той поставя здравия темел за по-нататъшното ни развитие по пътя на социализма и комунизма. Не случайно сега Централният комитет на партията възложи на специална комисия да разработи проектопрограма за по-нататъшно подобряване на жизненото равнище на нашия народ в близките години, на първо място чрез намаляване на цените на потребителните стоки. (*Продължителни ръкопляскания*). Това е напълно възможно, защото с труда на народа са създадени огромни производствени фондове, които непрекъснато се увеличават.

Всеки народ е способен да извърши чудеса, щом бъде поставен при съответни условия, щом се създадат необходимите обществено-икономически и социални предпоставки, тъй като народите творят историята и движат напред човешкия прогрес. С „Марица-изток“, с Кремиковци, с цветната металургия, с химията нашият народ, братски подпомаган от Съветския съюз, в сътрудничество с други социалистически страни върши в условията на социализма истински подвизи, истински чудеса. (*Ръкопляскания*).

Ето, другари, какво имаме предвид, когато издигаме лозунга за свързване на дейците на литературата и изкуството с народа, за опознаване на живота.

Наистина какво широко и плодотворно поле лежи пред всеки писател и поет, пред всеки творец за пълна изява на способности, дарования и талант, за дръзнавена творческа мисъл, за вдъхновен труд и подвиг. Какви само възможности се разкриват пред литературата и изкуството, когато те действително се обърнат към живота и борбите на народа, към съвременността. Художник, който се опитва да избяга от съвременността, от нейните големи теми, неизбежно се откъсва от живота, откъсва се от от голямото изкуство.

Оптимистичен, жизнен и бликаш от неизчерпаеми сили е нашият, социалистическият строй. Оптимистичен, жизнен, утвърждаващ е и трябва да бъде и характерът на нашата социалистическа литература, изкуство и култура. Ето защо така горещо апелираме към писатели-

те и към другите творци да утвърждават положителното начало в живота, прогресивното в развитието на нашата страна, това, което създава условия за щастието и благоденствието на българския народ, това, което представлява истинска школа за неговото възпитание и напредък. Ето защо ние сме преди всичко за тоя „жанр“, който утвърждава нашия живот. Когато съществуваше капитализъм, ние го критикувахме, жигосвахме го, сочехме неговите недъзи, разобличавахме порочните основи, експлоататорския характер на капиталистическия обществен строй. Сега нашата основа е друга, здрава, социалистическа основа. Тя, тази основа, трябва да се утвърждава, нужно е все повече да се сплотява народът и да се възпитава той в комунистически дух.

Разбира се, потребно е да се показва и бичува и всичко онова, което противодействува на движението на нашето общество напред, което пречи на строителството на социализма и комунизма. Партията поддържа и художествени произведения с най-остра критическа насоченост, стига те да са правдиви, стига тяхната критическа насоченост да е жизнеутвърждаваща и да спомага за укрепване на нашия строй. Ние сме за мъжествена, героическа и правдива литература и изкуство, на които е чужда всякаква фалшивост — и лакирането на действителността, и безизходният песимизъм, и вредното черногледство и отрицание.

Литературата и изкуството трябва да помагат на трудещите се да виждат голямото, основното в нашия живот, да ги вдъхновяват и водят напред, да им помагат правилно да преценяват и да отсейват дребното и временното, което често пъти в очите на някои хора заслани голямото. Разбира се, такива хора, които заради дребното, временното не виждат главното, могат да се окажат и между писателите. Но затова има писателски съюз, затова има писателска партийна организация — да помагат на писателите правилно да се ориентират, ярко да показват и страстно да защитават и утвърждават истината за нашето прекрасно време. В това именно се заключава историческата роля, призванието на нашите писатели. Писателят е и трябва да бъде борец, революционер на мисълта. И когато принципите на комунизма са се превърнали в лично убеждение на твореца, станали са негово кръвно дело, то такъв творец трудно ще отбиеш от правия път, той не ще се стъписа пред трудностите, не ще отстъпи пред тях.

Следователно огромна е ролята на писателския съюз, на писателите и въобще на всички творци в нашата страна. Радостно е, че Съюзът на българските писатели, неговото ръководство, партийната организация на писателите здраво държат за реалистичното начало в развитието на литературата и изкуството, воюват против всякакви идейно-естетически отклонения от основните принципи на социалистическия реализъм и марксистко-ленинската естетика и преди всичко против отклоненията от принципите на народността и партийността. И това е в интерес не само на развитието на нашето общество, на нашата литература, изкуство и култура, но и на развитието на самите творци.

Знае се, че някои наши крупни писатели в миналото, които сега сочим за пример, допуснаха известни отклонения и увлечения в своето творчество. Но с тези ли отклонения и увлечения останаха те за по-

коленията след своята смърт? Не, не с отклоненията и увлеченията оставиха те дия в нашата културна история.

Иван Вазов не остана с отделните патриотарски, шовинистически стихове, а с „Под игото“, с „Епопея на забравените“, с цялото свое дълбоко народно реалистично творчество.

Пею Яворов не остана с увлеченията си по символизма. Яворов живее сред народа с „Арменци“, с „Градушка“, с „На нивата“, със своите драми, с това свое творчество, в което намира отглас и е възплътена съдбата на народа и на прогресивната интелигенция от онова време.

Или да вземем писател като Пенчо Славейков. С какво живее и ще остане да живее той в съзнанието на поколенията? С „Кървава песен“, с „Ралица“, с „Бойко“, със „Сто и двама души“, с „Луд гидия“, които влязоха в съкровищницата на нашата литература, с всички ония творби, които по дух са близки до народа, до традициите на прогресивната българска, руска и световна реалистична литература, а не със своите индивидуалистично-рационални „прозрения“.

Или Димчо Дебелянов. И той имаше увлечения, създаде някои произведения, в които намериха отражение мъртвите схеми на символизма. Но Димчо Дебелянов за нас е близък и ни възбужда със своите топли, прекрасни човешки песни за майката, за обичта към майката, за обичта към любимата жена, за обичта към другаря.

Или Пеню Пенев. Имаше отделни негови песимистични произведения. Но сам Пеню Пенев в края на младия си живот ги осъди в своята поетическа изповед. И той остана и ще остане в възторжените си стихове за Димитровград, за цялото наше социалистическо строителство. Новото издание на неговите стихове се разграби буквално за няколко часа. Аз получавам писма от читатели с молба да им помогна да си набавят произведенията на Пеню Пенев. Тези именно негови стихове се четат от нашата младеж, обичани са от нея. С това остава в нашата литература и ще живее сред народа ни поетът Пеню Пенев. (*Продължителни ръкопляскания*).

Няма съмнение, че творецът остава да живее в съзнанието на поколенията с основа творчество, което е кървно свързано с живота и борбите на народа. Увлеченията и отклоненията — това са напразно пропиленни сили, енергия, вдъхновение.

Опитът на най-прогресивната литература — съветската, опитът и на нашата собствена литература недвусмислено показва, че в наше време комунистическата идейност, изпитаният метод на социалистическия реализъм са единствената плодотворна основа за създаване на големи художествени произведения. А принципите на народността и партийността са живата душа на социалистическия реализъм. Методът на социалистическия реализъм е несъвместим с каквито и да било застинали догми и схеми. Това е художествен метод, който разкрива широки простори за смела изява на творческата индивидуалност, за многообразие на формите, жанровете и стиловете. Само върху основата на социалистическия реализъм днес могат да се създават дълбоко идейни и високо художествени произведения, които съчетават голямото обществено съдържание със съвършенството на формата, богатството на изразните средства и художественото майсторство.

Някои обаче се опитват да прекрояват социалистическия реализъм по своя вкус, да изменят, така да се изразим, неговата диаграма.

Ние временно изменихме диаграмата на хляба. Сложихме 10 на стотечемик и 10 на сто царевица. Но ние знаем от собствен опит, че това не е същински хляб, знаем, че това може да бъде само временно. (*Весело оживление, ръкопляскания*). А някои смятат, че като поставят 50 на сто социалистически реализъм, а останалото примеси, с то ва правят новаторство, откриват нова линия в развитието на литературата и изкуството. Що за новаторство е това? Такова „новаторство“ твърде скоро остарява и се забравя; то умира, преди още да излезе на бял свят.

Другарки и другари,

Ние сме малък народ, малка страна, но сме създали голямо литературно богатство, което е наша национална гордост и което получи международно признание. А колко много сили и таланти има, за да умножаваме това богатство, да даваме и ние своя скромнен принос в съкровищницата на световната литература и изкуство, в общата борба на народите за възтържествуване делото на мира и социализма.

Нашата партия и правителство високо ценят оная положителна роля, която Съюзът на българските писатели играе на международната арена, като един от челните отреди на художествената интелигенция в света. Ние се отнасяме напълно положително към контактите, които се създават и поддържат с други приятелски, прогресивни съюзи, среди и течения в целия свят и, разбира се, на първо място със Съветския съюз.

Нашият народ е свързан на живот и смърт със Съветския съюз. Традиционна дружба го свързва с братския руски народ, а сега — със съветските народи. (*Продължителни ръкопляскания*).

Българската интелигенция още от времето на своето зараждане от епохата на нашето Възраждане е кръвно свързана с руската култура, с руската интелигенция. Великите наши писатели, основоположниците на нашата литература израснаха и се оформиха идейно и творчески под непосредственото благотворно влияние на руската култура и до голяма степен именно на този факт се дължи дълбоко народният, реалистичният и прогресивен характер на нашата литература и изкуство. След Великата октомврийска социалистическа революция съветската литература, изкуство и култура дадоха могъщ тласък на развитието на революционно-пролетарската, на цялата наша прогресивна култура. Под тяхното огромно влияние нашата културна революция след 9 септември 1944 г. се развива с голям успех.

Днес нашият народ, интелигенцията, писателите, дейците на изкуството и културата са още по-крепко свързани със своите съветски братя. Нас ни обединяват една и съща идея, едни и същи цели, едно и също велико дело. Народна република България живее, строи, бори се и процъфтява, свързана навеки със Съветския съюз. Иначе и не може да бъде, другари. Друг път за нас няма и не може да има! (*Бурни, продължителни ръкопляскания*).

Много е радостно, че на това тържество по случай 50-годишнината на нашия писателски съюз присъствуват делегации от чужбина и преди всичко делегации от всички балкански страни. Двадесет години

вече изминаха от втората световна война; ние, политиките и държавниците от балканските страни, не намерихме време и възможност да се срещнем, а вие, писателите, се срещнахте. Не само се срещнахте но въпреки различията в политически убеждения и религиозни възгледи намерихте и общ език, защото ви сближава любовта към собствените ви народи, уважението към самотните национални традиции и културно богатство на всяка страна, стремежът към мир и разбирателство, към прогрес и добруване на народите. Много хубаво, другари! (*Продължителни ръкопляскания*). Нека този дух на дружба, на взаимно уважение и взаимно разбирателство да крепне и се развива, нека се разширяват връзките между дейците на прогресивната литература, изкуство и култура, между писателите и културните дейци от балканските страни! (*Ръкопляскания*).

Дълбоко съм убеден, че с развитието на дружеските отношения и между писателите от балканските страни, и между професионалните съюзи, и между младежките и спортните движения, с все по-голямото разширяване на икономическите връзки и културния обмен между балканските народи ще се създадат условия да се срещнем и ние, председателите на министерските съвети на балканските страни. (*Продължителни ръкопляскания*). Какво лошо има, ако се съберем в Анкара и прием турско кафе, ако се съберем в Букурещ и прием цуйка, ако се съберем в Белград и прием сливовица? (*Весело оживление*). Бихме могли да се срещнем и в София, и в Тирана, и в Атина. В България също има сливовица, а в Албания има хубави вина, в Гърция — мастика. (*Весело оживление*). Какво по-хубаво от това — да се съберем и заедно да обсъдим въпросите за укрепване на мира на Балканите, за подобряване на добросъседските отношения и засилване на взаимните връзки между балканските народи? Това време ще дойде. То не може да не дойде. Такъв е обективният ход на общественото развитие и ние работим и ще работим в това направление. (*Ръкопляскания*).

Другарки и другари,

Изглежда, че др. Петър Вутов е имал основание да се тревожи и да ме ограничава, тъй като е почувствувал, че аз цяла реч ще произнеса. Той предварително ме запита дали имам готов, написан текст. Отговорих му, че за съжаление нямам нищо написано. (*Весело оживление*). Разбира се, не съм в числото на тия, за които се казва — да те лази господ от писана реч на Иван и неписана реч на Стоян. Не можем да не признаем, че др. Вутов правилно се е разтревожил. Крайно време е вече да завършвам.

Благодаря ви, другарки и другари, за вниманието, с което ме изслушахте!

Желая да ви приканя да напълним чаши и да вдигнем наша, българска наздравица:

за Съюза на българските писатели и неговото ръководство, за нови завоевания на нашата социалистическа литература, изкуство и култура (*продължителни ръкопляскания*);

за вас, другарки и другари писатели, за нови успехи във вашия благороден творчески труд, за вашето щастие и за щастието на вашите семейства (*продължителни ръкопляскания*);

за здравето на присъстващите тук пратеници на писателите от други страни, за ваше здраве, драги гости от чужбина, за нови ваши творчески успехи за благото на народите, за укрепване връзките, дружбата и взаимното разбирателство между дейците на литературата, изкуството и културата от различните страни (*продължителни ръкопляскания*);

за мир и дружба, за щастие и благополучие на народите (*продължителни ръкопляскания*);

за здравето на всички присъстващи на тая другарска среща (*продължителни ръкопляскания*).

Наздраве, другарки и другари, гости и приятели! (*Бурни, много продължителни ръкопляскания*).